



Balen tijdens de Eerste Wereldoorlog



Kamiel Mertens

SG Studium Generale vzw

SG-025

Mertens, Kamiel: "**Balen tijdens de Eerste Wereldoorlog**"; Studium Generale vzw, Balen, 2008; 743 pag.; illustraties; formaat A4; softcover gelijkmd.
(gewicht: 1,960 kgr)

ISBN: 978-90-76967-25-7

Prijs: 55 €

Over de auteur

Zie: Mertens Kamiel

Over het boek**Het hoe en waarom van dit boek**

In september 2004 verscheen mijn boek "Balen tijdens de Tweede Wereldoorlog", na enkele jaren van ondermeer intense studie van vakliteratuur, diepgravend onderzoek van het gemeentelijk archief en een aantal interviews met "bevoorrechte getuigen".

Nu ligt voor u een werk dat chronologisch vóór dat andere had moeten komen, maar daar is een verklaring voor. Mijn eigen interesse voor de Eerste Wereldoorlog was toen niet zo groot als voor de Tweede Wereldoorlog. Anno 2003-2004 kon ik over de tweede wereldbrand nog levende getuigen interviewen (wat uiteraard voor de periode 1914-1918 ondenkbaar is), en de lokale archivalische bronnen over de eerste oorlog zijn veel schaarser.

In feite was mijn belangstelling voor de Eerste Wereldoorlog niet zo erg groot, daarover hadden wij tenslotte heel wat minder verhalen gehoord dan over de Tweede Wereldoorlog. De grote lijnen en patriottische verhalen die wij als kind daarover leerden in de lagere school gingen over de onderwaterzetting van de IJzervlakte door een moedige sluiswachter, over de "Huzaren des Doods", over de "Koning-Ridder" Albert I, enz.

Maar enkele jaren vóór onze "oorlogsboeken" kwam ik in contact met het "Archief van het Aartsbisdom Mechelen" en ondervond welke enorme schatten aan archivalische documenten daar bewaard worden. Zo ontdekte ik het bestaan van een verzameling handgeschreven rapporten van pastoors over de Eerste Wereldoorlog. Toen het besef groeide welke onschatbare en unieke informatie daarin besloten lag, groeide het stoutmoedige idee al die rapporten – althans voor de provincie Antwerpen – te kopiëren en ze na transcriptie en voorzien van aantekeningen en inleidende hoofdstukken, in boekvorm uit te geven. De archivaris van het A.A.M. en zijn superieuren gaven grootmoedig toestemming tot die onderneming en in september 2006 verschenen die rapporten in twee dikke boekdelen onder de verzameltitel: "Pastoors rapporteren over de Eerste Wereldoorlog in de provincie Antwerpen". In het voorjaar van 2007 verscheen een bescheiden derde deel met tussentijdse rapporten uit het voorjaar 1915. Het bestaan van die rapporten werd ons – helaas post factum - gesignaleerd door de archivaris van het bisdom Antwerpen.

Scharnierpunt

En er is nóg een reden voor het boomende WO I-toerisme. «Stilaan begint het besef te groeien dat de Eerste Wereldoorlog een scharnierpunt was voor Europa. Geen enkele oorlog was zo identiteitsbepalend voor zoveel miljoenen mensen. Zonder WO I was er geen WO II, geen verenigd Europa, niet eens een 20ste eeuw», zegt Chielens. «Hier werd 90 jaar geleden één van de belangrijkste bladzijden uit onze geschiedenis geschreven, die ieders leven beïnvloed heeft. De grote oorlog is zelf geschiedenis geworden, en dat trekt mensen aan: ze willen zien, voelen, proeven hoe het er hier aan toe gegaan is. Elders in het land heeft de oorlog natuurlijk óók gewoed, maar daar zijn de sporen van 14-18 veel minder tastbaar en dus minder aantrekkelijk.»

De talloze verhalen met indringende passages over de Duitse invasie, over de gruwelijkheden, brandstichtingen, georganiseerde diefstallen en vernielingen, deportaties, roof- en moordpartijen, waaraan de Duitse troepen zich schuldig maakten, hadden voorgoed in mijn hart en geest gebrand: die jaren 1914-1918 waren voor de Belgische bevolking in zekere zin erger en wreder dan de jaren 1940-1944!

Bovendien is niet alleen in Europa, maar ook in Noord-Amerika en Azië de publieke belangstelling voor de Eerste Wereldoorlog sinds enkele jaren sterk groeiend. Getuige daarvan de talloze publicaties die daarover het licht zien en de vele persartikels die daaraan gewijd worden. Als voorbeeld van dat laatste een fragment uit de Gazet van Antwerpen van 14.06.2008 hiernaast.

Inhoudstafel

In Flanders Fields

Voorwoord

Inleiding en bronnen voor geschiedschrijving

Deel 1 – De oorlog in België in vogelvlucht

H1.1. – Hoe lagen anno 1914 de kaarten in Europa?

H1.2. – België – slagveld van Europa

H1.3. – Hoe had België zich voorbereid op een eventuele oorlog?

H1.4. – De Duitse invasie in België

H1.5. – De Duitse “bijna-overwinning” en de stellingenoorlog

H1.6. – Organisatie van de bezetting

H1.7. – Voorbereiding van de eindstrijd

H1.8. – De bevrijding en thuiskomst van de “afwezigen”

Deel 2 – Balen – de mensen, hun leven en lijden

H21 - Balen anno 1914

H22 - Balen - van inval tot aftocht (Kemps en anderen)

H22.1. – Over de auteur Ferdinand Kemps

H22.2. – Toelichting bij het boek van Kemps

H22.3. – Het verhaal van Kemps – doorspekt met andere getuigenissen

H23 - Balense pastoors rapporteren over de oorlog

H23.1. – Balen-Centrum, parochie van Sint-Andreas

H23.2. – Balen-Hulsen, parochie van Sint-Hubertus

H23.3. – Mol-Wezel, parochie van Sint-Jozef

H23.4. – Mol-Rauw; parochie van de H. Carolus Borromeus

H23.5. – Olmen – parochie van Sint-Willibrordus

H24 - Balenaren op de vlucht

H24.1. – Ferdinand Kemps over de vluchtende dorpelingen

H24.2. – René Dierckx – artikel “De vluchtelingen”

H24.3. – Emile Swerts – artikel “De Swertsen op de vlucht”

H24.4. – Tabel “Balense jongeren in het buitenland”

H25 - Plaatselijk Comité voor Hulp en Voeding

H25.1. – Het bredere kader (“National Comité” en “Commission for Relief in Belgium”)

H25.2. – Het Plaatselijk Comité (fragmenten van het verslagboek)

H25.3. – Opheffing en saldering van het Plaatselijk Comité

H26 - West-Vlaamse gedeporteerden vinden asiel in Balen

- H26.1. – De vluchtelingen (artikels Kemps, Dierckx, etc.)
- H26.4. – En na de oorlog?
- H27 - Een West-Vlaamse schrijver: Edward Vermeulen als gast in Balen
- H27.1. – Biografische elementen van Edward Vermeulen
- H27.2. – Dagboek van een banneling
- H27.3. – Nalatenschap van Vermeulen
- H27.4. – Biografische elementen van Dr J. Rademaekers
- H28 - Molse weekbladen als bron van informatie (selectie)

Deel 3 - Balen bestuurlijk

- H31 - Gemeentebestuur Jaarverslagen 1910-1920
- H32 - Gemeentebestuur – brieven ontvangen van de overheid (juli-okt. 1914)
- H33 - Gemeentebestuur – besluiten van de gemeenteraad
- H34 - Gemeentebestuur – selectie van uitgaande brieven
- H35 - Gemeentebestuur – selectie van processen -verbaal
- H36 - Gemeentebestuur – omzendbrieven minister binnenlandse zaken

Deel 4 - Balen militair en alles wat daaruit volgt

- H41 - Soldatenverhalen
- H41.1. – Breugelmans Victor André
- H41.2. – Geenen Victor Fernand
- H41.3. – Hannes Victor, een “strijder aan den IJzer”
- H41.4. – Peeters Louis en Gustaaf
- H41.5. – Serroyen Theodoor
- H41.6. – Van der Auwera Eduard Benedict Alphonse
- H41.7. – Vos Jan Alfons
- H42 - Soldaten en burgers: één strijd (verzet, spionage, smokkel)
- H42.1. – Achille Strubbe, een inwijkeling met een “ondergronds verleden”
- H42.2. – Delphine Alenus, “Een sterke vrouw, wie zal haar vinden?”
- H42.3. – Jan Hus werkte “in het verborgene”
- H42.4. – Een duur betaalde daad van burgerlijke ongehoorzaamheid”
- H42.5. – Diverse meldingen over “stoute burgers van Balen”
- H43 - Sneuvelden “op het veld van eer”
- H43.1. – De gesneuvelde militairen en burgers
- H43.2. – Gedenkplaten in Balense kerken
- H43.3. – Ander eerbetoon aan gesneuvelde burgers en militairen van Balen
- H44 - Chronologie van de oorlogsjaren

Bijlagen

- B1 - Bevolking van Balen per straat en huisnummer
- B2 - Balense militairen in de Eerste Wereldoorlog
- B3 - West-Vlaamse gedeporteerden in Balen
- B4 - Bibliografie (selectie)
- B5 - Kalender 1914-1919